

DANTE A XX. SZÁZADI MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETBEN

A Sommo Poeta magyarországi fogadtatása nemcsak igen intenzív, hiszen átível az egész XX. századon, hanem széleskörű is, azaz felöleli a teológia, a filozófia, az irodalomkritika, a misztika, a költészet, az irodalom, az italianisztika, az esztétika számos területét. Dantét a hazai közvélemény nemcsak mint olasz költőt fogadta be, hanem benne tiszteli az európai és világirodalom egyik legnagyobb alakját. Ezért a reá való hivatkozás, műveinek elemzése, idézése át- meg áthatja a magyar szellemi életet. Különösen így van ez a XX. században, ahol szinte megszámlálhatatlan alkotás foglalkozik Dante alakjával, életének történéseivel, műveivel.¹

A következőkben mi arra teszünk kísérletet, hogy bemutassunk néhány olyan képzőművészt és alkotásaikat, akik és amelyek Dantét idézik. E témával foglalkoztak már magyar italianisták,² de átfogó jelleggel még nem elemezték a problémát. Különösen nem a XX. század második felének művészeit.

1. Gulácsy Lajos és Dante

A XX. század elejének egyik legnagyobb magyar festője kétségtávolul Gulácsy Lajos volt. A róla megjelent fontosabb monográfiák részletesen kitérnek életének főbb eseményeire, zaklatott életére, itáliai tartózkodásának epizódjaira, életének tragikusan hosszú végső agóniájára.³ Italomán festő volt, aki nemcsak szeretett Itáliába járni, hanem azért is szerette az országot, mert benne megtalálta elvágódásának nemcsak földrajzi tárgyát, hanem kultúráját is. Az ódon hangulatú városok ábrázolása, olasz életképek bemutatása, a számos olasz női portré (középkori háttérrel) mind-mind a régmúltat idézi, a szecesszió korának stílusában. Ez a tartalmi el-

¹ Erről lásd: Szabó Tibor: *Dante nel Novecento ungherese*, Szeged, 1998. JGYTF, Társadalomelméleti tanszék, 32 old.

² Kardos Tibor: *La fortuna di Dante in Ungheria*, in: Enciclopedia Dantesca, V. köt. Róma, 1976. 824-825. old., Kaposi József: *Dante Magyarországon*, Bp. 1911., Szauder József: *Dante a XIX. század magyar irodalmában*, Kardos Tibor: *A Dante-kép változásai Babits óta*, Rába György: *Két költő: Dante és Babits*, in: *Dante a középkor és a reneszánsz között*, Bp. 1966. Akadémiai kiadó, Sárközy Péter: *Dante come modello della poesia moderna ungherese*, in: Sárközy Péter: *Letteratura ungherese – letteratura italiana*, Róma, 1990. Carucci editore.

³ Szij Béla: *Gulácsy Lajos*, Bp. 1979. Corvina, Szabadi Judit: *Gulácsy*, Bp. 1983. Gondolat

vágyódás és a modern forma kombinációja jellemzi Gulácsy művészetét. Kedvenc olvasmánya a *Divina Commedia* volt, kedvenc városa Firenze, ahol gyakran lehetett őt látni középkori és reneszánsz stílusú ruhákban járni-kelni az utcákon. Életmódja volt az, amit Danténél olvasott. Szerintünk nem véletlen, hogy Gulácsy Firenzen kívül éppen azokat a helyeket kereste fel előszeretettel (Veronát, Comót, Ravennát), ahol Dante is járt. Talán ő az a magyar festő, akit a legmélyebben érintett meg a firenzei költő életműve.

Gulácsy már igen korán, 1906-ban (huszonnégy éves korában) elkészítette Dante szobrát. Ez talán az egyetlen szobor is, amit készített. Erőssége az alkotásnak a kitűnő jellemábrázolás, amellyel érzékelteti Dante személyiségét, szigorú és száműzetéstől megkeseredett karakterét. Az arckép nem idealizált, hanem valóságos személyt mutat be, fején az elmaradhatatlan és jellegzetes középkori firenzei fejkötővel.

Gulácsy kedvenc témája volt a költő találkozása szerelmével. A jelenetet véleményünk szerint Gulácsy a *La vita nuova*-ban leírtaknak megfelelően, szinte illusztrációszerűen ábrázolja. Dante így ír a mű III. részében: „Ezután annyi nap múltával, amennyi e legnemesebbnek megjelenése után éppen kilenc esztendő telt ki, s ezeknek is utolsóján történt, hogy ez a csodálatos hölgy megjelent előttem hófehér ruhában, két nemes hölgy között, kik nála idősebbek voltak, s az úton haladtában arra fordította szemét, ahol én nagy ijedten álldogáltam, s kimondhatatlan szelídségével...oly tisztességgel üdvözölt engem, hogy azt hittem, elértem a boldogság csúcsát.”⁴

Az erről a témáról készített – s talán Gulácsy egyik legkomplettebb, befejezett – képe a *Dante találkozása Beatricével*, amelynek keletkezési éve bizonytalan, de 1905 és 1908 közé tehető. A képet magát három részre lehet osztani. Az első, baloldali rész egy igazán „gulácsys” erdőrészlet, amely a nevezetes dantei sötét erdő, a „selva oscura” is lehetne. A másik, jól elkülöníthető részt a háttérben a jobb oldalon megjelenített tipikus toszkán táj alkotja. Ebben Gulácsy kedvenc ciprusait, ódon, városfallal körülvett középkori házait, templomtornyait láthatjuk. A templom megjelenése azért is fontos, mert a hagyomány szerint Dante éppen egy templom előtt pillantotta meg szíve Hölgységét. A kép előterében zajlik a fő esemény: Beatrice fehér ruhában, két hölgy társaságában a kép közepén, bordó színű ruhában álló költő felé néz, aki maga is Beatricére pillant. A jelenetnek a Hölgy és Dante közti tekintet ad jelentős feszültséget. Maga a kép azonban igen lírai, amit Gulácsy a reá jellemző finom festői megoldásokkal érzékeltet.

⁴ Dante Alighieri: *Az új élet*, (ford.: Jékely Zoltán), In: *Dante Alighieri Összes Művei*, Bp. 1965. Magyar Helikon, 10 old. Újabb fordítását lásd: Alighieri Dante: *Az új élet*, Bp. 1996. Eötvös József Könyvkiadó, Baranyi Ferenc fordítása.

Van a festőnek egy másik képe 1904-ből *Elhangzott dal régi fényről, szerelemről* címmel, amely – véleményünk szerint – Dante és Beatrice találkozásának egyik változata. A képet Firenzében festette s rajta szintén egy jellegzetes toszkán táj látható. Az előtérben Dante reneszánsz stílusú bordó színű ruhában, jobb kezében könyvvel, lépcsőn megy felfelé, amikor szembetalálkozik a fehér ruhás Beatricével, akit másik három hölgy kísér. A kép címe (...dal...) utalhat a dantei *canzonére* is.

Gulácsyt élénken foglalkoztatta nemcsak a találkozás pillanata, hanem a két fiatal, Dante és Beatrice egymáshoz való viszonya is. Erről a témáról készült alkotásai 1910 körüliek, s főleg ceruzarajzok. Ezek közül kiemelkedik egy fekete és színes ceruzával készült rajz, amelyen a könnyező Beatrice a könyvét a mellén fogó Dantéhez simul. Az ábrázolás természetesen fiktív, hiszen Dante és Beatrice sohasem kerültek ilyen közvetlen, testi kapcsolatba egymással. A kép háttérében pedig toszkán jellegű épületek előtt Dante-szerű figura áll.

Két ember viszonyának problémája foglalkoztatta a *Divina Commedia* egyik, talán legismertebb epizódjáról, a két szerelmes, Francesca da Rimini és Paolo Malatesta kapcsolatáról készített alkotásain. Az 1903-ban Firenzében festett kép talán az egyik legszebb Gulácsy alkotás, amelyen keveredik szerelem és halál, Erósz és Thanatosz. A Pokol V. énekében így írja le Dante a tragikus szerelem történetét:

„Egy nap, miketten, egy könyvet lapozva,
olvastuk benne Lancelotto rejtett
szerelméről, nem is gondolva rosszra.

Szemét *ez* gyakran szememen felejtett
s arcunk az olvasásba belesápadt,
de főleg egy pont lett, amely megejtett.

Szent mosolyáról olvasván a vágynak,
mely csak egy csókra szomjazik bolondul
ez, aki tőlem többet el sem válhat,

ajkon csókolt, remegve izgalomtul.
Igy Galeottónk lett a könyv s írója.
Aznap többet nem olvasánk azontúl.”
(*Babits Mihály fordítása*)

E szomorú-szép történet megkapta Gulácsy fantáziáját és készített róla egy szép akvarellt. A jellegzetes olasz tájban elhelyezett alakok reneszánsz viseletben

ülnek: Paolo átfogja Francesca vállát. Mellettük fekszik, alig észrevehetően a könyv, amit együtt olvastak. A fenyegető véget a Paolo oldalára csatolt törkés érzékelteti.

Gulácsy művészetében, mint látjuk, kiemelkedő szerep jut Itáliának, ezen belül is Dantének, aki nagy műveivel inspirálta a múltba vágyódó magyar festőt. Ráhangolódását a témára az is segítette, hogy nem sokkal korábban jelent meg Szász Károly fordításában a *Divina Commedia*. Gulácsy – azaz „Signor Luigi”, ahogyan római tartózkodása idején nevezték – azonban jól beszélt olaszul, így a dantei mű eredeti nyelven való olvasása sem jelentett számára nehézséget.

Valószínű, hogy sokkal több Dante által inspirált művet készített, amelyek azonban hányatott élete során elkallódhattak.

2. Egy Dante-illusztrátor: Fáy Dezső

A szakirodalom szinte alig foglalkozik Dante kapcsán a neves festő és illusztrátor, Fáy Dezső (1888–1954) munkásságával. Pedig Fáy az 1930-as 1940-es években szinte „hivatalos” Dante-illusztrátornak számított.

Fáy Dezső naturalisztikus stílusban dolgozott, a párizsi Julian Akadémián, majd Münchenben, Hollósy Simonnál tanult festeni. 1907-ben Olaszországba ment, ahol Velencében és Padovában rajzolt és festett. Nagy jelentőségű esemény volt életében, hogy nem sokkal ezután megismerkedett Gulácsy Lajossal. Mi köthette össze őket? A szakirodalom Itália kedvelésére vezeti vissza barátságukat. Ez igaz is, hiszen majd 1909-ben együtt mennek Észak-Olaszországba, együtt festenek és együtt állítanak ki Budapesten. Fáy Dezsőről Antonio Widmar 1926-ban az *Il lavoro d'Italia* című olasz újságban ezzel a címmel írt méltatást: *Un pittore magiaro innamorato dell'Italia*. A neves művészettörténész, Elek Artúr kettejük kapcsolatáról ezt írja: „a legfontosabb, amit Fáy Dezső Gulácsynak köszönhetett, művésze útjának megtalálása volt. Általa és az ő példáján keresztül ismert önmaga lényegére.”⁵

Ezen túl azonban a legfontosabb összekötő, szellemi kapocs Gulácsy és Fáy között éppen Dante lehetett. Tudjuk, hogy Fáy Dezső már első közös olaszországi útjuk során foglalkozott a *Divina Commedia* témáival. Ebből az időből való *Paolo és Francesca* című alkotása (1910). Az olajkép olasz tájban, folyóparton ábrázolja a szerelmespárt: Paolo átkarolja az előtte térdeplő Francescát, aki szerelmesen átöleli Paolo vállát. Lírai alkotás ez, amely kifejezi a dantei mű szinte minden szépségét.

⁵ Elek Artúr: *Fáy Dezső, a festő és illusztrátor*, Bp. 1929. Amicus kiadása, 10–11. old.

A nagy mű, a *Divina Commedia* illusztrálásába az 1920-as évek végén kezdett bele. Negyven fametszetet készített el. Egyet az első énekre és tizenhárom-tizenháromat a Pokolra, a Purgatóriumra és a Paradicsomra. Mozgalmas kompozíciók ezek, amelyekben többször is feltűnik Dante és Vergilus, valamint Beatrice alakja. A dantei allegóriákat jól képes érzékeltetni Fáy Dezső, aki különösen fogékony lett – Gulácsy hatására – az álmok, a képzeletvilág bemutatására.

Nagyszerű Dante-portrét is készített. Ezen a fametszeten Dantét szokatlan perspektívából, szemből mutatja be, egy középkori ház udvara előtt, jellegzetes fejfedőjében. A kép érdekessége, hogy a Nyugat kiadásában 1934-ben megjelent *Az európai irodalom története* című reprezentatív könyvében Babits Mihály, a *Divina Commedia* fordítója, éppen Fáy Dezső Dante-portróját választotta a firenzei költőről szóló fejezet illusztrálására. Babits valószínűleg kedvelte Fáy Dezső illusztrációit, mert a Pokol allegóriáinak bemutatására is Fáy Dezsőtől választott fametszetet.⁶ Mindez bizonyítja Fáy Dezső illusztrációinak népszerűségét abban a korban.

3. Borsos Miklós Dante-ábrázolásai

A neves szobrász és grafikus (1906–1991) nagyon kedvelte Itáliát. Műveinek jelentős részén érződik személyes útiélményeinek és az olasz művészetnek a közvetlen hatása. Egyik kedvenc városa éppen Firenze, Dante szülővárosa volt. Ottani látogatásai alkalmával kísérte, kísértette is Borsost a nagy firenzei költő szelleme. *A toronyból* című kötetében Borsos Miklós 1973-as firenzei látogatására így emlékszik vissza: „barangoltam, s elém jöttek Firenze szellemei: a Lungarnón Dante állt meg mögöttem, belenézett a rajzomba, a Dóm lépcsőjén mellém ült, alvilági útvjáról kérdezgettem...A Lungarnón, vagy a Ponte Trinitán Pisa felé fordulva a naplemente fényében, mely mintha már a liguri tengert is tükrözné, lehetetlen nem Dantéra gondolni, akit innen száműztek.”⁷

Borsos Miklós ábrázolta is magát Dantével együtt, az Arno partján a mellvéden Dantével könyökölve, vagy szintén a firenzei folyó partján Dantével a Pokolról beszélgetve. Ezek a tollrajzai érzékeltetik: számára Dante olyan társalgó, *interlocutore* volt, akire Firenzében nem lehet nem gondolni.

Másik önéletrajzi jellegű könyvében, amelynek *Visszanéztem félutamból* a címe, Borsos Miklós így ír firenzei útvjáról: „mindenhez annyi, de annyi múlt fűződött: olvasmányaimból könnyen ráismertem mindenre, és ezáltal nekem a Lungarno – vagyis a rakpart – annak a folyónak a partja volt, ahol Dante járkált.

⁶ Babits Mihály: *Az európai irodalom története*, Bp. 1934. Nyugat-kiadás. Dante portréja a 177. oldalon, a Pokol-illusztráció a 188. oldalon található.

⁷ Borsos Miklós: *A toronyból*, Bp. 1979. Szépirodalmi könyvkiadó 51. old.

Ott nézte a Vita nuovában leírt, erősen meztelen mellű nőket, s állítólag Beatricét is ott köszöntötte. Nem volt jó hírű férfiú, s Beatrice bizonyára azért is sütötte le a szemét vagy fordította el fejcskékjét, mert Dante híre nem volt kifogástalan. De talán éppen ezért tudott égi szerelmet oly szépen leírni. Firenzében nem lehet szellemei nélkül járkalni.”⁸ Ez az a jelenet, amit az angol festőművész, Henry Holliday is megfestett és amelyről Magyarországon falikárpitot készítettek a századelőn.

A firenzei költő jelenléte evidens volt Borsos Miklós számára. Ezért fogadta el a felkérést, hogy a *Commedia* 1986-os kiadásához készítsen néhány illusztrációt. A reá jellemző néhány vonalas tollrajz közül van, amelyik Dantét és Vergiliust ábrázolja meghitt közelségben, egy másik az emberi testek és lelkek megtisztulását mutatja be a Purgatóriumban, s van olyan rajz is, amely a Paradicsomba érkező Dantét a vallásos átszellemültségű Beatrice előtt állva ábrázolja. Rajzairól látszik, hogy Borsos Miklós mélyen átérezte a nagy Mű minden mozzanatát, jelenetét, epizódját. Úgy véljük, (rajzaiból legalábbis ez tűnik ki), hogy Borsos Miklóshoz közel állt a *Commedia* teológiai értelmezése, az, amit Can Grande della Scalához írt 13. levelében maga Dante anagogicus szöveg-értelmezésnek nevez.⁹

4. Kajári Gyula Dante-portréi

A hódmezővásárhelyi művész, a grafikus Kajári Gyula (1926–1995) rendszeresen készített művész-portrékat. Megrajzolta többek között Herder, Nietzsche, Beethoven arcképét is. Kajári hányatott sorsa hozta, hogy az 1970-as években elkezdett foglalkozni a száműzött firenzei költő életművével azzal a szándékkal, hogy megrajzolja portréját. Olvasta Dante műveit, különösen kedvelte a *Divina Commediát*. Hosszan készült a firenzei költő arcképének megrajzolásához. Fekete szén technikával több Dante-portrét is készített. Ezek kivétel nélkül arcmások, amelyek a firenzei főkötőben lévő Dantét határozott arcúval, keserű arckifejezéssel ábrázolják. Kajári lelki rokonságot vélt felfedezni közte és a száműzött Dante között. S ez a keserűség tükröződik vissza Kajári jellegzetesen tragikus rajzaiban.

Losonci Miklós így méltatja Kajári Dante-portréját: „Ez a mű pusztán rajz, szöveg, írás nélkül. A vonalak megragadják a trecento óriásának már Baldovinetti

⁸ Borsos Miklós: *Visszanéztem félutamból*, Bp. 1989. Széchenyi kiadó Kft, 85. old.

⁹ „...tudni kell, hogy ennek a műnek nem egységes az értelme, hanem inkább azt lehetne mondani, sokféle értelmezésű. Első értelmezése az, ami betű szerinti. A másik az, amit a betű csupán jelez. Az elsőt pedig betű szerintinek mondjuk, a másodikat allegorikusnak, vagy morálisnak, vagy anagogikusnak...ha az anagogikus értelmét nézzük, a szent ember lelkének áthatolását jelenti a romlottság szolgátságából az örök dicsőség szabadságába.” in: *Dante Alighieri Összes Művei*, id. kiad. 508. old.

által is érzékeltetett profilját, csak az itáliai mester vöröskréta rajzát változtatja feketére. Elhagyja a szoros pántokat, így a tekintet nyitottá és markánsná válik. A vonások őrzik a hallatlan energiát és méltóságot. Keménységet, határozottságot, a nagyságot. E teremtő robbanás megnyugvását is hordozzák a tömbbé sűrűsödő vonalhálózatok, azt az aranyjánosi kérdést Dantéval kapcsolatban, hogy "lehet-e a szellem az istenség része?". Egy biztos, Kajári Gyula önmagától és a világtól nem tudott mást elfogadni, csak az állandó fölfelé törekvést, melyet Dantében is látott."¹⁰ A művészettörténész is a szellemi és morális rokonságot húzza alá ketjük között.

5. Schéner Mihály *Inferno*ja

Az egyik legeredetibb vállalkozás a magyar irodalomban és képzőművészetben Schéner Mihály könyve, amely *Inferno* címmel 1997-ben jelent meg. Művének kettős aktualitása van. Egyrészt folyamatosságot jelent ez a békéscsabai művész munkásságában, amennyiben ördögökről készített rajz-sorozata már megelőlegezte a Pokol légkörét, hangulatát. Hihetetlen invenciózussággal talált ki Schéner száz meg százféle „új”, XX. századi ördögöt, amivel szinte megújította a dantei repertoárt. Másrészt aktualitást ad művének az is, hogy elégedetlen a mai világ állapotával: „hiába seprűztük ki a galambárusokat a templomból, mégsem jött el vágyaink égi menyországa” – írja könyve bevezetőjében. A Paradiso helyett újból csak a Pokol jutott nekünk. Ezt a „modern Poklot” ábrázolja rajzaival Schéner Mihály, minden modern kínjával együtt. Ezt írja: „Mindenütt utak keresztezik egymást. Ezekon az utakon kóborol az ember, újabb és újabb keresztutak következnek, sokszor nem tudja az ember, hogy melyik út jelentené számára az egyedüli, igazi üdvösséget és megváltást. De vajon mi magunk mivel tudunk hozzájárulni saját megváltásunkhoz? Vajon hiszünk-e még az igazságban avagy a sorsából kiábrándult, cinikus ember légüres térben való kapkodása csupán igyekezetünk? A totalitás hite darabokra hullott, és az összetört darabokra a mai ember nem képes összeszedni az Egész formáját. Hová távolodtunk önmagunktól, Krisztustól és az istenitől?”.¹¹ Schéner Mihály e filozófikus eszemfuttatása a mai kor művészenek Dante-inspirálta színvonalas gondolatai.

¹⁰ Losonci Miklós: *Mélységből a magasságba*, in: *Kajári Gyula élete és munkássága*, Hódmezővásárhely, 1996. 10. old.

¹¹ Schéner Mihály: *Inferno*, Szeged, 1997. Bába és Társai Kft. 12. old.

6. Janzer Frigyes Dante-szobra

A neves Munkácsy-díjas alkotó, a Budapesten élő Janzer Frigyes számos magyar és külföldi személyiség (főleg értelmiségiek) szobrát készítette el. Két jelentős kisplasztikája idézi Dante szellemét. Az egyik a fordító, Babits Mihály alakja, akit karosszékben ülve, gondolkodó pózban mutat be. A másik pedig Dante egészalakos kisplasztikája. Ezen Janzer Frigyes a vándorló, megfáradt, beesett mellű, de mégis optimistán a jövőbe tekintő művészt ábrázolja. A lépő, karjait renyhén leengedő Dantének igazán csak arca, határozott arckifejezése utal a firenzei költőre.¹² Janzer Frigyes szobrairól pedig Baranyi Ferenc írt verset *Csorbító évszak fenyeget* címmel, amelyben Dante a művészi „konokság”, kitartás jelképe, aki minden kortársi Poklon „áttör”.

7. A ravennai Dante-Biennálék magyar művészei

Nemcsak a magyar festészet, de a szobrászat is kivette részét Dante, és művének bemutatásában. A ravennai Biennale Dantesca rendszeres résztvevői a magyar szobrászok, akik szinte minden alkalommal díjakkal térnek haza. Közülük is kiemelkedik Kutas László és Tóth Sándor művészete, akik műveikben aktualizálták, a XX. század körülményeire adaptálták a nagy Mű szellemiségét.

Tóth Sándor több Dante-érmet, Beatrice-érmet, Dante és Beatrice-érmet készített. Igen figyelemreméltó alkotás Beatrice 40 cm-es bronz-portréja. A modern frizurás lány nyakában lóg egy Dante-potrét ábrázoló medáll. Dante és Beatrice portréja díszíti a ravennai Dante Biennalé szervezőjének tiszteletére készített bronz kompozíciót.¹³ Az alkotás közepén a Paradicsom XXXI. énekéből vett idézet áll:

„Mint ki messziről, tán Croátiából,
jön, bámulni a Veronika-kendőn,
melynek oly nagy hírét hallotta távol,

és míg mutatják, nézi csak merengőn:
„Szent Uram Jézus!” – mondja mind magában –
„ilyen volt hát az arcod, én Teremtőm!” –

¹² Janzer Frigyes alkotásait az Ezredvég című folyóirat 1998. 4. száma közli. Ebben található Baranyi Ferenc verse is. A költő egyébként más verset is írt Dantéről.

¹³ Az alkotás reprodukciója a 40. Vásárhelyi Őszi Tárlat katalógusában található.

ugy voltam én, mikor ragyogni láttam
élő szerelmét annak, ki az égi
békét izlelte már lent a világban.”

(*Babits Mihály fordítása*)

Tóth Sándor készített egy 40 x 40 cm-es bronz alkotást a Purgatórium XXV. énekének motívumára, a szerelemre is. A férfit és nőt ábrázoló erotikus, a XX. századot idéző plaketten olvasható az ének 122. sorából vett latin idézet: „Summae Deus clementiae”. Mellette az olasz nyelvű mondat: „La rinascita dell'uomo nell'amore”.¹⁴ A Biennálé szokása szerint mindig a Sommo Poeta egy-egy művét, egy-egy gondolatát, képét, allegóriáját választják témául, s az alkotásokat a meghirdetett témára kell elkészíteni. Az alkotásokat a dantei szellem hatja át, de a művészek általában aktualizálják a témákat. A ravennai Biennáléra beküldött művek között különösen a Pokol témáit kedvelik a művészek, amelyek – sajnos – igen jól aktualizálhatóak. Ennek kapcsán nem ritka a kínzások, kivégzések, a háborúk borzalmainak bemutatása. Dante műve – ebből is világosan látható – sajnos örök témákat dolgoz fel: a bűnt, az erkölcstelenséget, de egyúttal a megtisztulást és az esetleges üdvözülést is.

8. Dante és műve egyéb ábrázolásai

A felsoroltak mellett a XX. századi magyar képzőművészetben még mások is készítettek Dante-ábrázolásokat. Ismert, de egyedi alkotás Körösfői-Kriesch Aladárnak egy freskóján Dante arcképe. Szecessziós stílusban készültek Zádor István illusztrációi a *Divina Commedia* Révai-féle kiadásához. A neves Könyvkiadó, Kner Izidor gyomai nyomdájában készült 1921-ben az a művészi kivitelű Boccaccio: *Dante dicsérete* című kötet, amelynek fametszésű könyvdíszait és Dante-portróját Kozma Lajos készítette. Néhány nevet felsorolásszerűen említsünk még meg azon művészek közül, akik foglalkoztak Dantével: Osváth Mária (Beatrice), Kiss György (Dante), Szabolcs Péter (Dante és Beatrice), Szathmáry Gyöngyi (A Pokol kapuja), Cséri Lajos (Dante), Varsányi Péter (Dante Charon csónakján). Ezen túl szokás volt még, hogy a szecessziótól kezdve neves alkotók névtelenül készítettek kis Dante-figurákat, melyeket íróasztali dísznek használtak. Sőt, az egyik budapesti ház homlokzatán (Alkotás u. 11.), oromdíszként egy Dante és egy Beatrice teljes alakos szoborfigura látható. A felsorolás természetesen nem lehet teljes és további kutatást igényel.

* * *

¹⁴ Tóth Sándor alkotása a *Szeged képzőművészete, 1960–1985.* című kiadványban látható.

Nem túlzás, ha végül azt mondjuk, hogy a magyar képzőművészet egyik legkedveltebb világirodalmi témája éppen Dante és Műve. Alig van magyar alkotó a XX. században, aki nem szembesült volna vele legalább egy alkotás erejéig. Mindezek a képzőművészeti alkotások kiegészítik azt a képet, amit a magyar italianisztika, filozófia, irodalom, esztétika Dantéről kialakított. Világosan látszik, hogy a nagy firenzei költő személyisége, életútja sokszor modellként, sokszor példaként, sokszor ideálként áll a magyar értelmiség előtt. Olyan varázsa van Dantének a XX. században, amely szinte megigézte és megigézi az alkotókat. S ezzel a magyar képzőművészet is bekapcsolódik abba a folyamatba, ami Dante tiszteletére az egész világon kialakult.